# GAZETA LWOWSKA.

W Poniedziałek Nro. 141. 2. Września 1816.

## Wiadomości kraiowe.

*Z Wiednia d. 22. Sierpnia.* — Do wspólney Kommissyi, ustanowioney w Paryżu celem dochodzenia, i likwidowania roszczeń prywatnych do Rządu Francuzkiego; raczył N. Cesarz i Król polubownymi Kommissarzami ze strony Austryi i Assessorami mianować rzeczywistego Szambelana swoiego, taynego Radcę i Prezydenta (Obergespann) Komitatu Bätskiego P. Józefa Barona Podmanickiego, tudzież byłego Nadwornego Radcę Rzeszy, rzeczywistego taynego Radcę P. Barona Puffendorfa, iako też Nadwornego Radcę i Dyrektora taynego Archiwu domowego P. Rademachera; którzy na mieysce przeznaczenia swoiego iuż odiechali.

Donoszą z Laibachu, że Naywyższy Patent z d. 3. Sierpnia, mocą którego Prowincye Illyryyskie rozszerzone zostały i wyniesione na odzielne Królestwo, sprawił tak wielką radość, iż ieszcze tegoż samego dnia wieczorem oświecone było całe miasto, z własney chęci mieszkańców, ile tylko krotkość czasu dozwoliła.

*Z Wiednia d. 23. Sierpnia.* — Na pokorne przełożenie C. K. Nadworney Kommissyi nauk, raczył N. Pan zezwolić, ażeby teraznieysze Lyceum Lwowskie wyniesione zostało na stopień Akademii, z wyiątkiem iednakowoż tymczasowém nauk lekarskich.

N. Król Pruski przybył do Karlsbadu d. 6go Sierpnia wieczorem. Jego Król. Mość wymowił się naprzód od przyimowania wszelkich honorów, prowadzi bardzo spokoyne i prywatne życie, uczęszcza do źrodła, i na wszystkie publiczne rozrywki, zniżaiąc się nayміłościwiey, bez naymnieyszéy okazałości.

## Wiadomości zagraniczne.

### Zjednoczone Stany Ameryki północney.

Ludność ziednoczonych Stanów liczono według gazet Londyńskich w roku 1783cim na 2,389.300 — w roku 1790tym na 3,928,088 a według uczynionego przed dwoma latami obrachunku na 7,500,000 dusz; Teraz wynosić ma 10,000,000.

### Wielka Brytania.

Między zamkniętymi w Bridewellu więźniami wybuchnął był w Niedzielę d. 4. Sierpnia wyraźny bunt. Głową spisku był okrzyczany William Dodd. Buntownicy zaczęli od bicia się pomiędzy sobą, czyli raczey od udawania tego. Dozorca więzienia wołał o pomoc, i udało mu się schwytać czternastu z nich, którym zaraz włożono kaydany na ręce i nogi. Z tego powodu wpadła reszta ich w tém większą wsciekłość, i nie uspokoiła się pierwey, aż z nich ieszcze około dwudziestu w kaydany okuto, i w odzielnych lochach posadzano. — Musiano okuwać ich po parze, i ponitować okowy.

Służący, których Panowie poodprawiali wyieżdzaiąc do stałego lądu w liczbie 600, zgromadzili się dnia 3. Sierpnia w oberzy pod Paddingtonem, dla naradzenia się o środkach, którémiby pozyskać mogli dla siebie składek; kilku znakomitych mężów zaszczycili zgromadzenie swoią obecnością i kierowali obradą.

Spodziewaią się że Lord Exmouth zapłynął iuż z flotyllą swoią d. 5go Sierpnia do Gibraltaru, który iest mieyscem wspólnego zgromadzania się okrętów przeznaczonych do Algieru i Tunis. Admirał Penrose przyłączy się tam z 3ma fregattami i 5ma szlepami do Angielskiey flottylli. Skoro cała flotta uzupełniona zostanie będą gotować się do boiu, i wydą pod żagle w dalszą drogę przeznaczenia swoiego. Mówiono o tém (pisze iedno z gazet Londyńskich) że eskadra Hollenderska i Neapolitańska będą działać wspolnie z naszą; co się nam iednakże zdaie rzeczą niepodobną, i niepotrzebną. Sami iesteśmy dosyć mocnymi. Eskadra Hollenderska iest źle urządzona, i składa się z samych prawie pół zbutwiałych okrętów; dla tego też eskadra ta, nic ieszcze, albo raczey sądząc po iey ostatniem bezsilném odwiedzeniu Algieru, gorzey iak nic nie wskórała na środziemném morzu.

)(

Wielu mężów ze strony oppozycyyney wyrachowało iuż, nowe nader wielkie koszta, które pociągnęła za sobą dla Skarbu krajowego ta wyprawa natężeniem wszystkich sił wygotowana, i cieszą się skrycie z pomieszania, które wyniknąć musi z tąd koniecznie dla finansowego systematu naszych Ministrów.

Już się zakładaią względem oblężenia Algieru a w klubie mowców znanym pod nazwiskiem British Forum sprzeczano się nie dawno o to: Czyli Lord Exmouth spotka się z flottą Turecką wygotowaną na Archipelagu dla poskromienia Deja Algierskiego i czyli ma wspolnie działać z Turkami albo nie? Nayrozsądnieysi Anglicy twierdzą, że samém uderzeniem na Algier ze strony morskiey, nic wskórać nie można; lecz że należałoby ze 30,000 lądowego woyska z okrętow wyprowadzić i otoczyć niemi miasto, ażeby z właściwey zgrai tureckich rozboyników morskich, żaden nie uszedł; że potrzebaby ich wszystkich wygubić, a wtedy dopiéro oddać to miasto osiadłym w sąsiedzkich okolicach Maurom, w spokoyne zamieszkanie.

## Francya.

Dnia 10go Sierpnia zatrudniał się pierwszy Sąd woienny sprawą przeciwko nieobecnemu Jenerałowi-Porucznikowi Drouet d'Erlon. Pokazało się z aktów, że Jenerał ten dowodził d. 9go Marca 1815 16stą Dywizyą woyskową, gdy tym czasem Lefebvre-Desnouettes i Lallemand ciągnęli przeciwko Compiegne. Drouet rozkazał woysku byłemu pod iego dowodctwem, ustąpić z tego miasta, nie będąc do tego należycie umocowanym. Zamiar Droueta ażeby zdradzić Króla, wyczytano z przeiętego listu iego pisanego do Desnouetta w którym wyraził te słowa: „Przybycie Xięcia Treviso, niszczy nasze układy, udaj się WPan d. 13. do Peronny, gdzie się z WPanem złączę."

Zdawca sprawy uznał z tych okoliczności, że Jenerał Drouet dopuścił się zbrodni obiętey rozporządzeniem z dnia 24. Lipca, według którego owi do Sądów woiennych oddanemi bydź maią, co przed 23cim Marca Króla zdradzili i uzbroili się przeciwko prawey Władzy i porządkowi następstwa tronu.

Po dwugodzinnem naradzeniu się wydał Sąd woienny iednomyślny wyrok: „Jenerał-Porucznik Jan Chrzciciel Drouet Hrabia de Erlon winnym iest, że woysku stoiącemu w 16tey Dywizyi woyskowey dał rozkaz przekroczenia obwodu byłych pod rozkazami iego stanowisk; tudzież że zdradził Króla, i zbroyną ręką targnął się na Francyę. W skutku tego skazano Droueta zaocznie na śmierć i na zapłacenia kosztów processu.

Do Besanconu i do Grenoblu nadeszło wiele dział i mozdzierzy sprowadzonych po naywiększéy części z Metzu i Strasburga, z kąd wyciągnąć miała cała Artyllerya, oprocz tey bez ktorey się tam obeyść niemożna. Toż samo stało się i z Ammunicyą. Srodkowy skład Artylleryi i Ammunicyi założony iest także w Orleanie, gdzie podobnież składaią wiele dział z północnych i wschodnich Departamentów. Francuzkie ludwisarnie i fabryki strzelb ręcznych są mocno zatrudnione, ażeby ile możności wygotować na powrot woienne narzędzia utracone po naywiększéy części w wyprawie roku 1815go.

W Strazburgu zaszły krwawe utarczki między Huzarami stanowiącemi część załogi Wyższego Renu, a Gwardyą Narodową, których powodem było kilku Huzarów. Przyzwoite iednakże rozporządzenia Władz, nie dopuściły dalszych skutków.

Ministerium Marynarki wydało do wszystkich nadmorskich portów rozporządzenie według którego Francuzkie okręty śmiało mogą płynąć do Guadelupy, gdyż porty tey osady znowu otwarte są dla handlu.

Według listów z portów południowych, stoi teraz bandera Francuzka na morzu środziemném w naywiększym kredycie, i szukaną iest od wszystkich kupcow, będąc procz Ottomanskiey iedyną, która zabezpiecza przeciwko Barbaryyczykom.

Według listów z Alzacyi wzmacniaią teraz słabe do tychczas osady woyskowe twierdz tamecznych i przyprowadzaią ie do tey liczby, iaka w nich z mocy układow z sprzymierzonemi Mocarstwami zawartych, utrzymywaną bydź może. W Strassburgu spodziewaią się w tych dniach Legii Departamentu Meurtheskiego, stałą ona do tych czas w Nancy gdzie ią urządzono. Legiia Departamentu Vogesenskiego znayduiąca się podobnież w Nancy zostanie się na mieyscu. Pewien podróżny zapewnia, że owe oddziały wielkiey fabryki strzelb ręcznych w Mutzig, które do tąd znaydowały się w Strassburgu, przeniesione będą znowu do Mutzigu; ile że uchwalono, ażeby woyskowe zakłady Francuzkie zostały w działalności także i w powiatach zaiętych przez Sprzymierzonych. Ponieważ Mutzig iest mieyscem otwartem, i tylko o ćwierć mili odległém od Molsheimu główney kwatery Jenerała Austryiackiego Marschall więc iuż to samo dowodzi, dostatecz-

nie iż Władze Francuzkie i Austryackie są bardzo w dobrém porozumieniu z Austryackiemi. Dowiaduiemy się rownie z Kolmeru i z innych okolic Alzacyi, że to dobre porozumienie się nietylko dotychczas nie nadwerężone, ale że ieszcze bardziey zmocnione zostało, przy któréy okoliczności przywodzą także różne szczegołowe przykłady t. n. p. O przybyciu Wellingtona do Alzacyi, nic ieszcze nie ma pewnego. Zapewniaią powszechnie, że zaraz za swoim powrótem, z Anglii, i wprzód niżeli ieszcze poiedzie do Paryża, odprawiać będzie po kolei wielki popis wszystkich stoiących w Francyi woysk Pruskich, Bawarskich, Würtemberskich i Austryiackich, a zatem całego środka i lewego skrzydła załogi. Atoli nie wiadomo ieszcze z pewnością, o dniu, w którym przybyć ma, do rozmaitych głównych stanowisk.

## Niemcy.

Stolica Bawarska Monachium zyskała od czasu ostatniey woyny bardzo znacznie na wielkości i zaludnieniu, a duch budowania okazuie się tam nadzwyczaynie czynnym. Do pomnożenia ludności, oprócz znanego systematu centralizacyynego przykładaią się także i mnodzy Francuzi po naywiększey części wygnańcy, którzy też w części pod innemi nazwiskami w Kraiu przebywaią.

## Prusy.

Według rozporządzenia Ministeryum Spraw wewnętrznych, wprowadzaią teraz i w Xięstwie Saskim, Pruskie ustawy względem zniesienia kościelnych uroczystości w trzecich dniach trzech wielkich Swiąt N. P. Maryi, S. Jana i S. Michała, i SS. Apostołów. Ażeby zaś przez to nie obarczyć nowym ciężarem poddanych płaskiego Kraiu, gdzie takowi do odbywania pańszczyzny są obowiązani; więc odnowił Rząd w Erfurcie dnia 26. Lipca przepis względem ograniczenia świąt wydany edyktem z d. 28go Stycznia 1773; iż wszędzie, gdzie poddani dotąd ieszcze obawiązani są do niewymierzoney albo codzienney pańszczyzny, w takowym zniesionym dniu świątecznym czyli pokutnym żadney usługi dworskiey od któreyby ich rzeczywisty dzień świąteczny uwolniał, czynić nie powinni; przeciwnie zaś w tych mieyscach, gdzie dziedzic ma tylko prawo do żądania 3ch dni pańszczyznianych w tygodniu, lub mniey ieszcze, od iego woli zawisło, wymagać téy wyznaczoney pańszczyzny na dniu podobnym lub nie.

Według wiadomości z Berlina d. 13go Sierpnia spodziewaią się, że wkrótce nadeydą do Milicza i Torgawy dwa oddziały koni (remontów) zakupionych w Rossyi południowéy dla iazdy Pruskiey, po które każdy Pułk poiedyńczy Huzarów, z osobna powysyłali oddziały swoie. Pułki będą miały przez to konie trwałe i letkie, i pozbędą się koni ciężkich które dostali podczas wyprawy woienney; a które teraz będą mogły bardzo pożytecznie użytemi bydź od włościan, do roli lub do stadniny, i t. p.

Między pułkiem noszącym imie Cesarza Alexandra, stoiącym w Berlinie na załodze wszczęła się choroba na oczy, która według świadectwa niektórych znakomitych lekarzy podobną iest do Egiptskiey choroby na oczy i zaraźliwością zagraża. Staraią się teraz doyść przyczyny téy choroby; za wielkie rozgrzanie się w ciepło-wilgotnem powietrzu zdaie się bydź naturalną przyczyną.

## Królestwo Polskie.

Odebrano w Warszawie smutną wiadomość z Litwy, o zgonie szanownego, i zasłużonego w Kraiu męża, Tomassza Wawrzeckiego, Senatora Woiewody, i Ministra sprawiedliwości Królestwa Polskiego.

Gazety Warszawskie z dnia 27. Sierpnia, zawieraią z powodu tego następuiący Artykuł:

Dnia wczorayszego o godzinie 11 z rana odprawiło się w kościele S. Krzyża XX. Missyonarzy żałobne nabożeństwo za duszę ś. p. Tomasza Wawrzeckiego, Senatora Woiewody, Ministra Sprawiedliwości Królestwa Polskiego. — Rząd hołd ten pamiątki szanownemu Mężowi dopełnić postanowił, na którym znaydował się Namiestnik Królewski i wszystkie Władze. Celebrował JW. Gołaszewski Biskup Wigierski. — Mowę pogrzebową miał JW. Bieńkowski Sędzia Naywyższey Instancyi; kazanie zaś W. JX. Szaniawski Professor prawa. Oddana w nich sprawiedliwość zasłudze zeszłego, którego pokrótce zbierzemy tu biiografiią.

Znany całemu kraiowi z cnót domowych i publicznych, mianowicie z obywatelstwa, ludzkości i całkowitego się zawsze dla dobra kraiu poświęcenia, urodził się roku 1759 w Powiecie Brasławskim z Tadeusza i Zofii z Tyzenhauzów Wawrzeckich Woyskich Brasławskich. W pierwszey zaraz młodości, bo z dodaniem nawet urzędownie lat, obrany Deputatem na Trybunał główny Litewski, doyrzałym rozsądkiem, łatwością obięcia i stało-

)( 2

ścią obięcia i stałością charakteru tyle zyskał ufności, że go zaraz po skończoney kadencyi do Trybunału duchownego mixti Fori na Marszałka wybrano. Wszedł potem w związki małżeńskie z Pacowną córką Pisarza Litewskiego, a z iey powodu przeniosłszy się w Kowieńskie, został na Podkomorzego Powiatu tego wybranym. Obowiązki urzędowania tego z tak powszechną pełnił zaletą, iż nayważnieysze graniczne prowincyi całey sprawy na niego były zdawane. W czasie czteroletniego Seymu ciągle między nayczynnieyszemi liczony, Podskarbstwo naprzód, a kiedy to nie doszło, Chorąztwo Litewskie od Króla nagradzaiącego łożone w oczach iego i narodu zasługi otrzymał. Wrócony cnotom domowym, nie długo w spokoyności zostawał, a choć oyczyzna do wyższych w cywilności powoływała go stopniów, chwycił się woyskowego, i iak ochotnik naprzód, potém iak Pełnomocnik, odbył z chwałą dwumiesięczną na granicy oyczystey ziemi kampanią. Stamtąd na Naczelnictwo narodu całego wezwany, szczerze się z niego wypraszał, lecz przyięte utrzymywał z zwyczayną charakteru swego tęgością, póki przewaga losów ieńcem go woiennym nie zrobiła. Za powrotem do kraiu cały oddał się obywatelskiey posłudze. W ciągu lat kilkunastu do kilkuset odsądzonych kompromissów i ugodzonych sporów, do siedmiudziesiąt utrzymywanych opiek, i do każdey prawie familiyney, a nawet i domowey sprzeczki za pośrednika wezwanie okazuie nieograniczoną ufność, którą zyskać sobie potrafił. Nie było u niego partyi, nie było wyłączenia. Dom iego był powszechném dla nieszczęśliwych schronieniem. W nim potrzebni, wszelkiego stanu i opinii, wsparcie, radę i pociechę znaydywali. Z dostatnich iak na prywatnego dochodów, dla siebie naymniey, wszystko dla nieszczęśliwych wydawał. Tak szafuiący własném, łatwo się domyśleć, iak obracał czynione sobie od różnych zapisami ostatniey ich woli ofiary. Z dożywocia znacznego w Wiłkomirskim maiątku, wyłączywszy sto beczek Litewskich zboża na Towarzystwo Dobroczynności Wileńskie, resztę prawym oddał następcom. Towarzystwo to, równie iak i Warszawskie, traci w nim naygorliwszego Członka i naysilnieyszego obrońcę. Nadeszła wreszcie ostatnia w Europie burza, którą zgorniony, zapomniał całkiem, iak zwykł był zawsze, o sobie, a cały z poświęceniem co bydź może naydroższego, oddał się ratunkowi i wstawianiu się za temi, których okoliczności w rożne pogrążyły nieszczęścia. Wspaniały Alexander nie mógł nie pośrzedz znakomitey w czci godnym Mężu cnoty, nigdy za sobą, zawsze za kraiem i biednemi mieszkańcami iego mówiącym. Zaszczycił go swoiem zaufaniem, i w wskrzeszonem Królestwie na pierwsze dostoyności wywyższył. Stargane trudami dla kraiu siły nie dorównywaiąc usilney iego gorliwości, przyśpieszyły zawczesny zgon dnia 5. b. m. w Widzach Łowczyńskich, gdzie w kąpieli wód siarczystych ratunek znaleść się spodziewał. — Obywatel szanowny, nieugiętey cnoty, stałego charakteru i naylepszego serca, ieżeli od wszystkich cnotliwych, tém bardziey przyiacioł w bliższym z nim związku będących nayczuley żałowany, zawsze w rzędzie sławnych cnotą Polaków mieysce w potomności mieć będzie.

## Rossya.

Gazeta Senacka Petersburka z dnia 1. Sierpnia, umieściła następuiącą urzędową kopię Reskryptu Jego Cesarskiey Mości:

Z Petersburga d. 28. Lipca.

My z Bożey Łaski
Alexander I.,
Cesarz Wszech Rossyi, Król Polski
etc. etc. etc.
Naszey urodzoney Szlachcie Inflantskiey.

Gubernator woienny w Rydze, Jenerał Adjutant, Margrabia Paulucci, doniósł Nam, iż Nasza ukochana wierna Szlachta Inflantska, powodowana we wszystkich czynnościach swoich duchem prawdziwie szlachetnego uczucia, z powodu nakazanego utworzenia Kommissyi likwidacyyney po Guberniach, które do teatru woyny należały; postanowiła na zgromadzeniu swoim, aby się wszelkiego wynagrodzenia od Korony, czyli to za dawane zapasy dla woyska na kwity, czyli też za takowe w drodze rekwizycyi zbierane, zrzec; i podział takowych na równe części pomiędzy sobą uskutecznić. Ten czyn chwalebny Szlachty Inflantskiey dowodzący dostatecznie miłość i przywiązanie do Oyczyzny, wkłada na Nas obowiązek wdzięczności, dla okazania którey, wydaliśmy nivieyszy łaskawy Nasz list Cesarski, aby zachowany był dla potomności, na pamiątkę nieograniczoney gorliwości Szlachty, i Naszey szczególnieyszey życzliwości.

Dań w Petersburgu d. 13. Czerwca 1816.

Na oryginale podpisano własną ręką
Jego Cesarskiey Mości tak:

Alexander.

## Urządzenia chłopów Estońskich.

*( ciąg dalszy.)*

Na Starostów, ich Pomocników i Setników, zgromadzenie podaie po dwóch Kandydatów do Policyi włościańskiéy, która pierwszy raz może odrzucić wszystkich, powtórnie podanych obowiązana potwierdzić. Urzędnicy ci wybieraią się na lat trzy. Pierwszy raz wybrani nie mogą nieprzyiąć urzędowania, chybaby: 1) mieli więcéy 60 lat, 2) mieli trzy rożne opieki, i 3) byli tak słabi, iżby z domu wychodzić nie mogli; na drugie trzy lata przymuszeni do urzędowania bydź nie mogą. Wybrani na Setników samą tylko chorobą, z domu im wychodzić niedozwalaiącą, wymowić się mogą od przyięcia Urzędu. Starostowie i Pomocnicy ich wykonywaią przysięgę na urząd przed sądem gminnym. Gromada rozwiązuie: Starosta i iego pomocnik czy maią brać pensyą i iaką? Starosta obowiązany iest co rok Setnikom, a po skończonem urzędowaniu całemu zgromadzeniu, zdawać sprawę z Administracyi interessów. Pomocnicy zdaią sprawę tylko Starostom.

Obowiązki Starosty są: mieć Policyyny dozór nad wszystkimi chłopami do gromady należącymi; odbierać i zmuszać do opłaty podatków skarbowych; czuwać nad wypełnieniem obowiązków względem gromady i właściciela ziemi, mieć pieczą o maiątku gromady; przestrzegać i czuwać nad zachowaniem i nienaruszeniem praw gromady, ninieyszem urządzeniem nadanych. Ma prawo zwoływać Setnikow, podawać im zwołanie całego zgromadzenia gminnego, udzielaiąc o rzeczach, maiących się roztrząsać na zgromadzeniu gminy: może zwołać zgromadzenie gminne, ieżeli iedna trzecia część Setnikow zgodzi się na zwołanie i podanie do zgromadzenia tych interessów. Poprzedniczo o rzeczach zwołania zgromadzenia gminnego, uwiadomiona Policya włościańska, zezwala, albo odmawia zwołania; zezwalaiąc naznacza mieysce i czas; nie może odmówić, ieżeli idzie o wybranie Urzędników na wakuiące mieysca. Na zgromadzeniu gminnem o podaniu Starosty stanowi się większością głosów. Każdy oddział gminny (gospodarzy i parobkow) głosuie oddzielnie. Jeżeli różności zdań oddziałow gminnych nie mogą pogodzić Starosta i Setnicy, rzecz idzie do rozstrzygnienia Policyi włościańskiey. Postanowienie gminy przesyła się do Setnikow, którzy, ieżeli większością głosów znaydą ie szkodliwem dla gminy, maią prawo przez Starostę powtórnie rzecz tę podać do zgromadzenia gminnego, a ieżeli gmina utrzyma swoie zdanie, postanowienie idzie do potwierdzenia Policyi, a potwierdzone wykonywa się. Jeżeliby Policya niepotwierdziła, postanowienie wykonywać się nie może, ale gromada ma prawo zanosić skargę. Wybor na mieysca sądowe, niepodlega potwierdzeniu Policyi.

Każdy chłop obowiązany iest ulegać postanowieniu gminy, a w tedy tylko może zaskarzyć postanowienie, kiedyby się przeciwiło ninieyszemu urządzeniu. Każdy, do gminy należący może od siebie czynić podania, za poprzedniczem iednak zezwoleniem na to Setnikow. Policya, bez poprzedniczéy odezwy do Setnikow, może zwoływać zgromadzenia gminne, i czynić od siebie podania do postanowienia. Zgromadzenie gminne może zaskarzać przed Sądem o wszelkie naruszenie praw swoich, i donosić o tem Naczelnikowi Gubernii. Może nadto przez wybranych drugich Deputatow zanosić skargę do naczelnie Zarządzaiącego Gubernią; Deputaci maią bydź ze Starostów, ich pomocnikow i Setników, i przez całe zgromadzenie wybrani; wyiąwszy ieżeliby na samego Starostę, pomocnika lub Setnikow skarga bydź miała. Gminy maię prawo nabywać wszelką własność i rozrządzać nią, mieć kassę gminną: może iednak, nabywać własność spolnie z drugą gminą.

Zgromadzenia wieyskie wybieraią trzech wybornych; w ludnieyszych wioskach na każde 200 dusz męzkich wybiera się trzech wybornych, których część trzecia zawsze bydź ma z klassy parobków. Zbior wybornych ze wszystkich wieyskich zgromadzeń, wyobraża zgromadzenie włościańskie, którego zupełne zebranie może bydź na rozkaz Policyi. Postanowienia wybornych, są postanowieniami całey gromady wieyskiey. Dla utrzymywania porządku w gromadzie włościańskiey, wybiera się Starosta włościański, którego obowiązki i prawa są równe prawom i obowiązkom Starosty gminnego. Zgromadzenia włościańskie, na każde 1,000 dusz płci oboiey, obowiązane są założyć i utrzymywać iednę przynaymniey szkołę.

Zgromadzenia mieyskie chłopów w tem się tylko różnią, że podlegaią mieyskiey Policyi w tém wszystkiem, co w zgromadzeniach włościańskich i wieyskich zależy od ich Policyi.

Xięga II. Rozdziałow 5, §. 94—209. zawiera: Szczególne prawa cywilne dla chłopów Estońskich.

Zasady §. 94—96. Chłopi Estońscy sądzą się oddzielnem prawem sobie szczególnie danem. W przypadkach nie opisanych w tem prawie, Sąd trzyma się praw Estońskich, szla-

checkiego i ziemskiego. Oboia płać zarówno pr wa tego używa, wyiąwszy szczególne, opisane w niem przypadki.

Rozdział I. O małżeństwie. §. 97 — 109. Chłop Estoński może wchodzić w związek małżeński z dziewką lub wdową wszelkiego stanu, ieżeli niesprzeciwia się temu stopień pokrewieństwa. Rownież i osoby płci niewieściey. Zaręczyny powinny poprzedzić zaślubienie, osoby podlegaiące władzy rodziców lub opiekunow, zezwolenie ich otrzymać maią; w zdarzeniu odmowienia, Sąd rozstrzyga. Niewolno czynić zaręczyn kościelnym obrzędem, póki nieudowodnią zabieraiący się do stanu: że maią zezwolenie rodziców, lub opiekunów, że są pełnoletni; że nie są w związku małżeńskim, lub zaręczeni z innemi osobami. Jeżeliby po zaręczynach, niewiasta niechciała weyść w związek małżeński, winna młodzianowi powrócić dary ślubne; a ieżeliby żadney do tego przyczyny niemiała, i przez samę tylko lekkomyślność czyniła, prócz powróconych darów, wartość ieszcze ich w gotowym groszu zapłaci. Młodzian, bez przyczyny zaręczyny zrywaiący, niema prawa poszukiwać uczynionych dla dziewki darów. Po ślubie żona używa praw męża. Jeżeliby Estońska niewiasta wyszła za wieczystego czyiego chłopa, podlega powszechnym prawom Państwa. Małżonkowie są spólnemi posiadaczami maiątku, ieżeliby oddzielna między niemi niezaszła umowa. Wdowy należą do stanu swych mężów. Dzieci używaią p aw rodzicielskich. Dzieci z bezślubney Estonki, należą do stanu matki; po iey zaślubieniu przez ich oyca, staią się prawnemi dziećmi: ieżeliby oyciec był szlachcicem, w tedy podług praw Estońskich, szlacheckiego i ziemskiego, dzieci nie należą do stanu chłopów. Rodzice maią władzę nad dziećmi prawemi, do roku 1790.

( *Dalszy ciąg nastąpi.* )

## T u r c y a.

Według doniesień z Konstantynopola z dnia 25 Lipca; miał Poseł Francuzki w dniu 16. uroczyste wstępne posłuchanie u W. Sułtana.

Dzień 22. Lipca poświęcony był uroczystemu posłuchaniu Deputowanego z Algieru u W. Wezyra. Poczytuią go iednakże za nie godnego, aby mógł mieć posłuchanie u samego Monarchy. Przywiezione dla W. Sułtana podarunki od Deja, w wartości 3000 tureckich kiesów (1,500,000 piastrów) niesione były przed Deputowanym ubranym w bogaty stroy Algierski ze złotey lamy, częścią przez Tschauszow - arsenałowych, częścią przez własnych służących, i ściągnęły na siebie mnostwa widzów na ulicach Konstantynopolu, któremi poczet przechodził. Podarunki te składały się z pewney liczby mauretańskich niewolników oboiey płci, z trzech bardzo pięknych berberskich koni, ktorych siodła i rzędy bogato wysadzone były złotem i drogiemi kamieniami; z kilku par strzelby, wysadzaney rownie złotem i koralami; z bryllantowego solitera, i z tabakiery suto kameryzowaney (niesioney na srebrnym talerzu wraz z mnostwem koralowych sznurow, ambry, i innych wschodnich kosztowności) nareszcie z ośmiu lwów, sześciu tygrysów, sześciu strusiów, kilkunastu papug, dziesięciu par skór lamparcich i tygrysich, które powieszone były na ludziach niosących ie, nakoniec z sukień Algierskich, przepysznie haftowanych i z mnostwa tak zwanych Yhram (rodzay sławnych berberskich kobierców) wszelkiego koloru. Dzikie zwierzęta przywieziono na okręcie w wielkich klatkach z żelaznemi kratami i zawieziono ie prosto do letniego pałacu W. Sułtana w Beszik tasz gdzie dla nich obszerne mieysce wyznaczono.

Jeszcze tegoż samego dnia nad wieczorem wydał Tersana Emini (Dozorca Zbroiowni) z rozkazu W. Wezyra, drugiemu tłómaczowi Ces. Austryackiego Poselstwa P. Franciszkowi Kletzlowi, niewolników uwolnionych od Rządu Algierskiego w skutek firmanu W. Sułtana, których ma oddać Ces. Austryackiemu Internuncyuszowi. Byli zaś między nimi częścią poddani rzeczywiście Austryiackiey, częścię za takowych udaiący się Państw obcych. Zaprowadzono ich do zboru niewolników w Perze, gdzie natychmiast przedsiewzięto badania z każdym w szczególności, i zatrudniono się ich utrzymaniem, ubiorem, i innemi potrzebami.

Zaraza morowa w Konstantynopolu trwa nieprzerwanie w niepokoiącym stopniu. Tak w Perze iako i w Bujukderze zdarzyło się od dnia 11. do 25. Lipca kilkanaście wypadków zapowietrzenia. Ostatnie wiadomości z Smirny i Alexandryi równie są ieszcze weiąż niepocieszenemi.